

Konštantné hodnoty človečenstva v (slovenských) prózach Andreja Severíniho

Constant Values of Humanity in (Slovak) Prose of Andrej Severíni

Patrik Šenkár

(Komárno, Slovenská republika)

Abstrakt:

Príspevok poukazuje na dôležitosť vzájomnej spolupráce na poli kultúrno-literárnych vzťahov. Dôkazom toho je aj osobnosť Cornelia Barboricu, teda pseudonymom Andreja Severíniho, ktorý dlhé roky (od totalitného režimu až dodnes) konkrétnymi tvorivými činmi pomáha porozumeniu medzi Rumunmi a Slovákmi. Podstatou tohto textu je preto interpretačnou metódou poukázať na dôležitosť týchto atribútov (aj) pomocou analýz jednotlivých – po slovensky publikovaných – krátkych próz tohto rodeného Rumuna.

Kľúčové slová:

Andrej Severíni; Corneliu Barboricã; interpretácia; národnosti; spolunažívanie

Abstract:

The contribution shows the importance of mutual cooperation in the field of cultural and literary relations. This is evidenced by Corneliu Barboricã's personality (pseudonym Andrej Severíni), who for many years (from a totalitarian regime to this days) helps understanding between Romanians and Slovaks. The essence of this text is with interpretation methods to highlight the importance of these attributes and to analyse of individual—published in Slovak—short stories of this native Romanian.

Key words:

Andrej Severíni; Corneliu Barboricã; interpretation; nationalities; coexistence

„Bežne ľudia hľadajú viac istoty než pravdy. Lenže nový názor predpokladá pochybnosť, a pochybnosť a spolu s ňou i nový názor na veci nemôžu vzniknúť bez rozvoja individualít, diferencovanosti medzi členmi ľudského spoločenstva, bez kritického ducha...“¹

Andrej Severíni, občianskym menom Corneliu Barboricã, jeden z najvýznamnejších súčasných zahraničných slovakistov, krstný otec slovenských spisovateľov v Rumunsku, je dodnes významnou osobnosťou slovakistiky v širšom chápaní. Ako spoluautor slovensko-rumunského slovníka, rumunsko-slovenského slovníka i vysokoškolskej učebnice slovenského jazyka kvalifikovane prispel k rozvoju slovenčiny vo svojej rodnej krajine. Jeho osobe sa pripisuje okolo pätnásť učebníc, čítaniek, gramatík a antológií, určených (najmä) pre jednotlivé stupne rumunskej vzdelávacej sústavy. Z nášho aspektu nemôžeme nespomenúť tú oblasť jeho mnohorakej činnosti, ktorá sa týka zásluh „... o pozdvihnutie a popularizovanie umeleckej úrovne literárnej tvorby Slovákov v Rumunsku, ako aj jeho významný prínos k posilneniu a sebauvedomeniu tamojšej slovenskej menšiny vôbec.“² S Barboricovým menom je neodmysliteľne spojený aj vznik, zostavenie a (spolu)redigovanie dvanástich ročníkov zborníka Variácie (1978 – 1992). Bol patrónom, ale aj strážcom spisovnosti týchto zväzkov a podporovateľom beletristickej tvorby Slovákov z Rumunska ako vedomej súčasť celonárodnej slovenskej literatúry.

Corneliu Barboricã je slavista, slovakista, vysokoškolský profesor, editor, redaktor, autor učebníc, antológií slovenskej literatúry, prekladateľ, rodom Rumun. Narodil sa 5. 4. 1936 v Turnu Severine, kde prežil detstvo. Dostal sa na vysokú školu do Bukurešti a odtiaľ na štúdium do Bratislavy a Prahy. Po skončení sa vrátil do vlasti a čoskoro sa zamestnal na univerzite v Bukurešti v sekcii slovenského jazyka a literatúry. Toto pracovisko sa mu stalo celoživotným pôsobiskom.

Do literatúry sa uviedol po slovensky písanou prózou vo Variáciách. Humoristické poviedky (v rumunčine) mu vychádzali v časopise Urzica (Žihlava), Literatorul, Luceafãrul, Harababura a inde. Po rumunsky mu samostatne knižne vyšla detektívka Crima de la kilometrul 99 (Vražda na 99. kilometri, 1999), satirický román Colosul (Nadlak 2000), Poetul și ciorile (Básnik a vrany, Nadlak 2002), Moartea lui Adrian Iacob (Smrť Adriana Iacoba, Nadlak 2004) a v univerzitnom vydavateľstve v Bukurešti súbor krátkych próz Andrei Severini Cãlãtorii imaginare (Imaginárne putovania, 2008). Po slovensky mu vyšli dve samostatné knihy. Prvá – Cintorín slonov a paralelné zrkadlá (Nadlak, 1996) pod pseudonymom Andrej Severíni – združuje beletristické texty, ktoré pôvodne vyšli v antológii Variácie tiež pod pseudonymom. Druhá – Pohľady,

- 1 BARBORICĂ, C.: *Dobýjať sa zmyslu alebo o životodarnej sile pochybnosti*. In: Pohľady, rozhlady a solilokviá. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivan Krasko, 1996, s. 98.
- 2 GÁFRIK, M.: *Vzácný slovakista Corneliu Barboricã (Andrej Severíni)*. In: Slováci v zahraničí 23. Martin: Matica slovenská, 2006, s. 76.

rozhlady a solilokviá (Nadlak, 1996) – vyšla pod jeho vlastným menom a je výberom z jeho literárnovedných štúdií, úvah a veršov. V slovenskom preklade mu vyšli aj alegorické poviedky v Literárnom týždenníku na Slovensku (najmä v roku 1991). Próza s autobiografickými prvkami vyšla aj v slovenskom preklade Anny Räu-Lehotskej v Našich snahách plus (1/2012). Ako prekladateľ sa zaslúžil aj o popularizáciu slovenskej a českej literatúry a kultúry v rumunskom prostredí viacerými prekladmi, za čo bol odmenený Cenou P. O. Hviezdoslava (1977), Národnou cenou (1991), Bielym dvojkřížom (2007), Poctami ministra kultúry (1996, 2003), Zlatou medailou Matice slovenskej (2006). Corneliu Barboricã zomrel po dlhotrvajúcej chorobe v Bukurešti 11. mája 2017.

Prózu tohto autora možno označiť za intelektuálnu, náročnú, ktorú je potrebné interpretovať aj metatextovo, t. j. hľadať súvislosti v mimoliterárnej referenčnej osi i v odkazoch na literatúru a kultúru. Tým pôsobí už ako postmodernisticky ladený prototext.

Je dôležité uviesť „... *politicky ladený podtón v Barboricovej tvorbe, ktorý môžeme vnímať aj ako základ jeho prínosu pre slovenské kultúrne bytie, ale aj ako cenný príspevok k narúšaniu a odstraňovaniu istých občas sa objavujúcich slovenských „komplexov“*...“³ O knihe Cintorín slonov a paralelné zrkadlá sa slovenský kultúrny pracovník Kornel Földvári vyslovil, že „má kľúčový význam pre dešifrovanie osobnosti Cornélia Barboricu“. Je to vlastne zväzok združujúci výber zo Severíniho prác uverejnených vo Variáciách. Prvá časť – Udalosti – združuje prozaické práce (poviedky). Zbierka hovorí o otázkach ľudského bytia, o zložitých medziľudských vzťahoch, o hľadaní autentických hodnôt v prevrátenom svete; skúma otázky mravnosti, legitimacy moci, vnáša do sujetu aj problémy politického rázu v alegorickej podobe.

Vo všeobecnosti o tejto zbierke možno uviesť, že jednotlivé texty sú pozoruhodné a čitateľsky expresívne. V širšie koncipovanej humorne ladenej próze Cintorín slonov ide o navodenie smiechu a spochybnenie vžitých predstáv. Sloboda myslenia a kritický duch autora sa v nej prejavuje aj v záľube parodovať rôzne situácie totalitného obdobia.

Tieto prózy treba čítať a chápať predovšetkým ako paraboly. V prípade samotnej prózy Cintorín slonov dej je akýmsi zhusteným a skráteným variantom pikareskej epiky; pôsobí i dojmom paródie na dobrodružný román i obľúbené filmy s exotickou tematikou. (Aj) v tejto próze „... *hlavným autorovým zámerom a cieľom je navodiť smiech i v myslí čitateľa a vedno s ním sa zasmiať nad ľudskou náturou.*“⁴ Komickosť ako princíp je v nej často prítomná: autor takým princípom sa chce vyhnúť priamemu moralizátorstvu, avšak sa pritom nechce zriecť kritickosti. Smiech je vlastne

3 ANDRUŠKA, P.: *Súčasní slovenskí spisovatelia z Rumunska*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2009, s. 117.

4 ANOCA, D. M.: *Andrej Severíni – vyznávač smiechu a pochybností*. In: Hľadanie sférického priestoru. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997, s. 154.

spochybňovaním, je to priestor, kde možno oponovať, pochybovať. Podľa jeho mienky „... má pochybnosť, pochybovanie životodarnú silu, pomáha dobyť sa k zmyslu vecí.“⁵ Pri využití smiechu v jeho epickej próze sa vyskytujú navonok triviálne témy a konflikty. Pozorný čitateľ si uvedomí, že tu je čosi zašifrované, čosi, čo je skutočným odkazom týchto próz. V tom spočíva ich charakter podobenstva. Autor text zašifruva, aby ho pred čitateľom odšifroval, alebo aspoň podal návod, ako ho treba chápať.

Dojímavý príbeh o starom slonovi Bimbovi nesie v sebe hlbokú filozofickú myšlienku príchodu na svet a odchodu každého živého stvorenia z tohto sveta. Autor uvádza v sujete (kladné až ideálne) životné podmienky tohto zvierťaťa v zoologickej záhrade. Kontrastívne poukazuje na jeho obrovskú silu, ktorú však zo slušnosti nepoužíva. Vyzdvihuje sa teda jeho určitá socializácia v danom prostredí a z toho vyplývajúca obľúbenosť najmä u návštevníkov. Zdôrazňuje sa pritom potreba vlastného životného priestoru, okorenená vnútorným zápasom s myšlienkami. Táto cesta životom zvierťaťa i človeka slúži preto, aby každý bol „... mravne očistený, pod vlastným svedomím ospravedlnený a duševne vyrovnaný...“⁶ Do popredia sa dostáva plynutie rokov život slona i jeho ďalší osud po priestupku proti zákonom mravnosti. Autor opisuje jeho dobrodružnú mladosť, pomoc a solidaritu pri záchrane ľudského života v ďalekej krajine. Postupne sa retrospektívnym rozprávaním čitateľa dozvedajú o jeho ceste z chudobnej krajiny bez slobody, lásky a jedla až za ohradu zoologickej záhrady s adekvátnymi vymoženosťami. Dramatickým vyvrcholením príbehu je porušenie božieho príkazu nehanebnej krádeže, ktorá je však pre citlivého človeka ospravedlniteľná empatickosťou. Dôležitosť duševnej energie a sily vôle pomáha teda každému živému tvorovi dosiahnuť svoj cieľ.

Dramatickým vyvrcholením príbehu je zmiznutie Bimba pod rúškom noci. Autor ten čas hodnotí ako obdobie, keď sa na zemi všetko stane malým a bezvýznamným. Detektívne pátranie všemožnými spôsobmi po slonovi aj vďaka metódam súčasnosti (novinár bažiaci po škandále, uvádzanie fotografie slona namiesto signálu v televízii a pod.) však nevedie k vytúženému cieľu. Tajomnosť príbehu na báze akéhosi vševediaceho čitateľa podopiera vysvetľujúci list „neznámeho“ záchrancu, pomocou ktorého sa Bimbo dostane na symbolické, ale aj konkrétne miesto svojho posledného pôsobiska. Dôležité je teda splnenie poslednej túžby každého, veď onen výraz zmierenia sa s osudom je dozaista hrejivým pocitom dobrosrdečného človeka. Alegorické miesto, ako je cintorín slonov v húštinách Afriky, kde „... sa poberajú pred blížiacim sa skonom

5 Tamtiež, s. 155.

6 SEVERÍNI, A.: *Cintorín slonov a paralelné zrkadlá*. Nadlak: Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku, 1995, s. 9.

*tieto nádherné zvieratá...*⁷, vie chápať iba človek poetický, vlúdny, citlivý – teda v určitom slova zmysle básnik.

V tomto zmysle vyznieva aj próza Nezvyklá udalosť o invázii žralokov, v ktorej autor odhalil dobovú nezdravú atmosféru. Žralok je v tejto Barboricovej próze symbolom dravého systému, ktorý oberá ľudí o dušu a pokoj. V nadčasových súvislostiach však stelesňuje prekážku, ktorú treba odstrániť. Intertextuálnosť a interkultúrnosť sa tu prejavuje ako jeden zo zdrojov humoru. Príbeh o veľkej senzácii pri pobúrenosti celej župy je základom sujetu ďalšieho textu Andreja Severíniho. On sám ako autorský subjekt je integrálnou súčasťou celého textu: dáva čitateľom impulzy, myšlienky, návnaky o spôsobe nazerania na text: *„Lebo autor vám nemusí všetko prezradiť. Dnešný autor prišiel na to, že povedať všetko, i to, čo sám nevie, je hlúposť. Čitateľovi sa všetko povie – a potom čo? Taký čitateľ spohodlnie a osprostie... Autor je tiež čitateľom, ktorý sa pustil do písania preto, lebo sám chce čítať... O zmysel diela treba bojovať – to je nesporné.“*⁸ V autorovom texte zohráva dôležitú úlohu v širšom chápaní metatextovosť a alúzia. Odráža sa však od reálneho sveta, ktorý chápe ako nespravodlivý (až priam nezmyselný). Rozprávkovosť sa vynára ako sprievodné ovzdušie sujetu (nepokoj, tušenie, podozrenie). Počiatočná absurdnosť, pripomínajúca až hororovosť, je uvedená zmiznutím muža – manžela. Nezmyselné výmysly o možných príčinách jeho zmiznutia sú na hranici akceptovateľnej konotatívности aj pre skúsenejších čitateľov (možno ho zožrali vlci aj s kosťami, možno ho zabila čertica Trnková so svojím milencom...). Tragikomicky vyznie fakt o kúpe náhrobného kamenného pomníka s nápisom o zožratí nebohého nenažratými vlkami (pri absencii tela mŕtveho). Ako deus ex machina sa náhle objaví postava muža (manžela) a nastáva postupné vysvetlenie toho, prečo vlastne zmizol (radšej zinscenoval vlastnú smrť pomocou slepačej krvi, ako by mal zniesť to strašné stvorenie – manželku).

Podobne zaujímavý až morbídny prípad na rovinatej krajine, na brehu riek s vrbami pri kukuričnom poli opísal autor v ďalšom texte dialogickou formou. Jednotlivé repliky sú humorné, svieže, s nádychom špecifického koloritu a maximálneho využitia komickosti. Rozhovor starca s trpaslíkom o vlastných životných osudoch priam „vtiahne“ vnímavého čitateľa do príbehu (prečo neukradol viac pálenky, čo žerú ľudia počas dňa, prečo deti utiekli z domu a pod). Tieto repliky sú v konečnom dôsledku upriamené na až sarkastickú tému vzťahu k manželke. Žena sa v nej vykresľuje ako panovačná zmija, ktorá doslovne zožerie telo a najmä dušu muža. Postupnými, akoby vyšetrovacími otázkami, sa poukazuje na dobový matriarchát v danom regióne, v ktorom sú nebezpečné aj samotné otázky. Je to určitý znak nevraživosti doby, v ktorej nikto neverí nikomu, i keby hovoril pravdu. Jedinou útechou

7 Tamtiež, s. 16.

8 Tamtiež, s. 19 – 20.

moderného Adama Krta je teda jeho útočisko v krčme, ktorá mu poskytne určitý azyl pred trápením a pekelnými mukami svojej ženy. Vzťah muža a ženy je vykreslený s nepreklenuteľnou priepasťou, dvoma proti sebe stojacimi svetmi (idealistickým – mužským, materialistickým – ženským). V očiach ženy je dôležité mať auto (a voziť sa na ňom ako tá dáma Ananášová). Toto typizovanie dobových túžob niektorých žien je okorené aj klebetami, hundraním a strkaním nosa do cudzej kapusty. Do tohto sporu sa nemôžu vmiešať cudzí, ba ani deti, ktoré „... majú poslúchať svojich rodičov. Je to ich svätá povinnosť.“⁹ Manželské pletky, urážky, poučania nemajú konca kraja. Zo strany ženy zaznie kritika (okrem muža) aj na knihy a noviny: „Môj muž ma chce poučať. A z kníh! Vo vlastnej kotrbe nič nemá. Po cudzie rozumy chodí. Vlastný nemá a môj mu nestačí.“¹⁰ V tomto svete intríg a nepokojov ľudia dávajú viac na cudzie reči, ako na to, čo by mali vlastne oni osobne hovoriť. V takomto svete sa symbolicky i fyzicky objavujú žraloci, likvidátori ľudí. Zmiznutie druhého muža pridáva na vážnosti situácie. Existuje aj myšlienka o zbavení sa nevinných ľudí ich hodením žralokovi ako pokrmu. Aluzívne (opäť až morbidne) znie fakt, že v dedine po všetkých (azda) mŕtvych „... zostali topánky na brehu pod vrbou. Nieкто mal výborný nápad: pozbierať všetky pozostalé topánky a zorganizovať múzeum. Tak aj urobili.“¹¹ Zaujímavým mementom je vnímanie správania ľudí v okolí: nieкто písal srdcervúce verše, nieкто ozdobil Múzeum zosnulých na oltári žraloka. Po nešťastnej situácii „uhynutia“ ľudí sa však musia dedičania zjednotiť a na báze (autorovej) podpory vymyslieť plán na prežitie. V nastolenej otázke sa, samozrejme, malá dedina rozpadla na dva tábory. Tým autor vyjadril nejednotnosť ľudí. Pri rôznych variantoch riešenia sa opisujú najmä komické možnosti, ktoré však nesú v sebe egoizmus a bezohľadnosť: pekne poprosiť žraloka o zmenu revíru; vysloviť žralokovi prosbu, aby išiel o kilometer ďalej do zaľudnenej dediny – nech majú oni škodu a pod. Rozprávkový motív vystrojenia poslov k žralokovi s rôznymi neľudskými návrhmi tiež charakterizuje častú absenciu chrbtovej kosti u človeka. Je až absurdné, že práve žralok (ako vševediacia vyššia inštancia) opisuje realitu ľudí z mäsa a kostí: „Žeriete sa medzi sebou. Ako hyeny... Robíte zo seba hlúpych. Zbytočne. No hlúpi ste.“¹²

Žralok ako symbol moci ľudskej duše potrebuje zaživa. Tento faustovský motív, z ktorého by sa mali učiť aj dedičania, opäť vychádza nazmar. Ľudia sú nepoučiteľní, materiálne (telo) pre nich znamená oveľa viac ako ideálne (duša): „Doparoma aj s dušou... Len nech nám zdravie slúži... Nakoniec, načo je človekovi duša?... Na nič.“¹³

9 Tamtiež, s. 34.

10 Tamtiež, s. 36.

11 Tamtiež, s. 41.

12 Tamtiež, s. 46.

13 Tamtiež, s. 47 – 48.

Zaujímavým (až odstrašujúcim) príkladom je služba voči (ne)identifikovateľnej moci. Z tohto aspektu autor uvádza neblahú situáciu umelcov, ktorí v pozadí existencie personifikovaného žraloka musia držať jazyk za zubami, písať hymny na neho a poznať jazykové šablóny. Tento postoj však podľa autora koniec koncov vedie do temnoty a záhuby ľudskej duše. Vyvrcholením (vymyslenej?) nezmyselnosti doby je cyklické organizovanie žraločích slávností. Ich alúzia na veľké manifestácie (ne)demokratického zriadenia zdôrazňujú absurdnosť doby. Ozajstné ľudské charaktery sa však vykryštalizujú pri zmene spoločenského systému a postupne vytvárajú opozíciu. V dôsledku novovzniknutej veľkej patálie sa však autor vyslovuje o nepolepšiteľnosti človeka, ktorý ako bytosť „... v spoločnosti ľudí nevie žiť. Zviera veľmi podivné. Ani v stáde, ani mimo stáda. Mimo stáda sa bojí samoty a v stáde sa bojí toho druhého.“¹⁴ Ľudí kazí najmä žraločia maska a pseudopocit dočasného blahobytu. Dôležitý je len život – a to ľudský, obsažený. Do protikladu sa teda stavia život a smrť, zem a cintorín. Rozmýšľajúci človek však utečie: hľadá šťastie, kde môže žiť bez masky, bez žraloka. A tam je podstata a zmysel existencie života každého z nás...

V minipríbehoch Šesť krátkych ľubostných románov vo dvoch častiach s epilógom odhaľuje šedivosť ľudskej existencie a mravný úpadok konzumnej spoločnosti. Exemplifikačný príklad stroskotania manželstva po psychickej odcudzenosti opisuje autor v krátkych útržkovitých textoch, ktoré znejú ako denotatívne konštatovania. Poukazuje v nich na oblúkovitú a sínusoidný charakter vzťahu a jeho vyhorenie (slušný pár so slušnými rodičmi – svadba – postupné odcudzenie pre nedostatok času na seba – rozvod). Retrospektívne pohľady na minulosť však nevedú k cieľu a znovuobjaveniu stratených ilúzií. Taký je kolobeh života.

Próza Prečo sa Jano Jandál dostal do nešťastia odkrýva zvrátený spoločenský systém, ktorý má dosah aj na súkromie malého človeka. Ironizuje apatiu ľudí a ich nevôľu k činom. Spochybňovanie je teda základný princíp jeho próz. Postupným demaskovaním faktov a súvislostí vyvoláva dezilúziu, trpkú iróniu u zrelého človeka. Pritom sa vysmieva ľudským (ne)cnostiam i literárnym konvenciám. V próze sa vyskytujú narážky na nedostatok klincov, v čom spočíva aj vyvrcholenie deja a rozuzlenie: pre nedostatok klincov nemôže hrdina opraviť plot, z čoho má pokuty, čo žena nemôže strpieť. Autor sa zaoberá aj jednoduchými neresťami a nedostatkami ľudí a spoločnosti. Odkrýva spoločenský zvrátený systém, ktorý má dosah aj na súkromie ľudí, ale vysmieva sa aj nedostatku ich aktívnosti. Tematika rozvodu je prítomná aj v tomto texte, v ktorom centrálnu úlohu hrá opäť bezcitná žena – manželka. Autor zase prízvukuje absenciu vzájomnej komunikácie, mlčanie, ktoré začne pohýňať aj duševné balvany. Submisívnosť muža a komickosť celej situácie vyznie v tom, že Jano s plačom prosí svoju ženu, aby sa s ním nerozvedla – s ním, vedúcim úradu na

14 Tamtiež, s. 56.

utuženie rodinného života a zabezpečenie správneho prírastku obyvateľstva. Dôležité je však zachovať si ľudskú dôstojnosť na báze partnerskej rovnocennosti.

Poviedka Čo sa stalo Azorovi, dôverčivému psovi, alebo ako môže niekto zaplatiť životom za radosť vykresľuje ironickú slepú dôveru i cenu, ktorú treba zaplatiť za poznanie. Motivicky čerpá zo sveta detí s nádychom poetizácie. Autorovi v nej ide o zobrazenie medziľudských vzťahov i neblahých zmien v živote; je to dojímavá parabola o dospievaní, priateľstve a poznaní. Určitým „odľahčením“ príbehu je prázdninový sled udalostí mladého chlapca a jeho psa Azora. Do ich prázdninového života zasiahne ako blesk z jasného neba povinné opätovné ranné vstávanie, lebo sa ide na malú dovolenku. Do kontrastu sa dáva mestské a dedinské prostredie, charakterizované panelákom a na druhej strane dvorom s čerešňou a marhuľami. Autor prízvukuje, že je dôležité (a osožné) nazbierať životnú energiu a skúsenosti. V dedinskom prostredí, ktoré priam vábi na prechádzku, je záslužné naučiť sa vítať každý nový deň. Preto až pietne vyznie správanie malého Janka, ktorý „... *zavinšoval slnku, modrému nebu, čiernemu drozdovi, ktorý si radostne jódloval v ranných lúčoch, hrdličkám, ktoré sa dívali naň z vysokého konára.*“¹⁵ Autor však vyvažuje tieto statické opisy ideálneho mikroprostredia aluzívnymi mikropríbehmi (napríklad ako sa sused staral o svoje hrdličky, aby ich potom mohol zjesť ako pochúťky). V texte je dôležité kamarátstvo dieťaťa so psom a nelogické správanie niektorých dospelých egoistov (ja som Rumun, beloch a ty nie). Ľudský svet sa dáva do kontrastu so zvieracím, kde suka aj biely foxteriér sú prototypmi starostlivých a svedomitých spoločníkov. Nezmyselná smrť foxteriéra Azora a zmiznutie mladej suky zväzňuje dramatickosť, nevyhnutnosť osudovosti a prirodzenú túžbu po slobode. Pars pro toto však „... *zostala po nej spomienka. A večer pri ohni priadli z jej života pekné rozprávky.*“¹⁶ Tie „neľudsky ľudské“ rozprávky však musia byť vždy srdečné, hlásajúce dobrotu, nádej a odvekú túžbu po spravodlivosti. Veď paralelné zrkadlá nám koniec koncov dávajú náš obraz iba pre nás...

Príkladom literárneho textu a myšlienok Andreja Severíniho je jeho poviedka s názvom Ktože vie prečo. Prostredie železničnej stanice, meškanie vlakov a motanica, keď „všetko je možné“, symbolizuje zbytočnosť ľudskej existencie v pozadí (ne)normálneho plynutia času. Dôležité je poznať seba i okolitý svet – teda krátko- i dlhodobé ľudské známosti. Autor do tohto prostredia vkladá nevšedný, ale pestrý dialóg dvoch ľudí čakajúcich na vlak, ktorí vo forme rozhovoru typu Lasica – Satinský deklarujú až absurditu súdobej spoločnosti v aktuálnych realitách danej doby. Ikonou ľudského snaženia je stavba vlastného domu, teda dôležitý význam práce, vďaka ktorej je človek ochotný obetovať aj neprirodzené skutočnosti (dostať sa do väzenia, za

15 Tamtiež, s. 77.

16 Tamtiež, s. 81.

pôžičku ručiť mramorovou hrobkou svojej svokry). Na báze toho je signifikantné, až prevrátené domysleniahodné, že „... žijeme v dobe všetkých možností. Všetky dvere sú nám otvorené.“¹⁷ Postupná redukcia životného priestoru (stačí len jediná izba) svedčí o postupnom zúžení možností človeka, ktoré autor vypointuje dnes už formou smiechu cez slzy (deti pomreli od hladu a zimy, žena je smrteľne chorá na pľúca). Odvolávanie sa na základné ľudské práva (garantované ústavou) je aj v tomto spleťtom svete istý racionálny bod, ktorý sa však postupne vzdaluje zväčšujúcim sa zásahom vyššej moci do mikropriestoru jednotlivca. Čakanie na vlak je potvrdením absurdity vo vzťahu človek – vyššia moc, pri ktorom autor zdôrazňuje aj určitú ľudskú zisťnosť – čakáme vždy na príchod a na odchod nemyslíme. Arogancia moci sa tu vykryštalizuje symbolicky: „O dopravu sa stará mnoho pánov. Keď nevieš, na ktorú osobu sa máš obrátiť, múdrejšie bude sa vôbec neobrátiť. Logické, nie?“¹⁸ Tento (až absurdný) kolobeh určitého čakania na Godota (resp. na vlak, ktorý symbolicky aj fyzicky vlastne ušiel) deklaruje popletenosť človeka v tejto anarchii a jeho jedinou možnosť: dlhý čas čakania a dúfania. Autor sa však vyslovuje s nádejou na zlepšenie tohto stavu v širokospektrálnej budúcnosti, kde vidí jediný zmysel našej ľudskej existencie a bytia, veď: „... ak ho my nechytíme, myslím ten vlak, tak ho chytia naše deti. Alebo naši vnuci alebo vnuci našich vnukov. Raz musí prísť.“¹⁹

Literatúra:

- ANOCA, D. M.: *Andrej Severíni – vyznávač smiechu a pochybností*. In: Hľadanie sférického priestoru. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997, s. 152 – 167.
- ANDRUŠKA, P.: *Súčasní slovenskí spisovatelia z Rumunska*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2009.
- BARBORICÁ, C.: *Dobýjať sa zmyslu alebo o životodarnej sile pochybnosti*. In: Pohľady, rozhlady a solilokviá. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivan Krasko, 1996.
- GÁFRIK, M.: *Vzácnny slovakista Corneliu Barboricã (Andrej Severíni)*. In: Slováci v zahraničí 23. Martin: Matica slovenská, 2006, s. 75 – 81.

17 SEVERÍNI, A.: *Ktože vie prečo*. In: KMEŤOVÁ, E. D., MÓŤOVSKÁ, A. (eds): *Antológia slovenskej literatúry*. Zväzok IV. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2005, s. 463.

18 Tamtiež, s. 466.

19 Tamtiež, s. 465.

SEVERÍNI, A.: *Cintorín slonov a paralelné zrkadlá*. Nadlak: Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku, 1995.

SEVERÍNI, A.: *Ktože vie prečo*. In: KMEŤOVÁ, E. D., MÓŤOVSKÁ, A. (eds): *Antológia slovenskej literatúry*. Zväzok IV. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2005, s. 462 – 467.

About the author

Patrik Šenkár

J. Selye University, Faculty of Education, Department of Slovak Language and Literature,
Komárno, Slovak Republic

senkarp@ujv.sk